

Warszawa, 23-07-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

II.510.492.2026.MA

Pan

Waldemar Żurek

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w zainteresowaniu Rzecznika pozostają kwestie dotyczące poufności kontaktu zatrzymanego z adwokatem czy radcą prawnym oraz dostępu do akt oskarżonego i jego obrońcy na etapie aresztowym, w każdej z odmian tego dostępu, a więc: udostępnienia, sporządzenia odpisów lub kopii czy wydania ich odpłatnie w formie uwierzytelnionej. Unormowanie tej materii w tym konkretnym momencie stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego nie jest obojętne z punktu widzenia standardów konstytucyjnych wynikających z art. 41 ust. 3 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP¹ oraz standardów konwencyjnych, ujętych w art. 5 ust. 1 EKPC² i znacznie różni się od gwarancji aktualnych na innych etapach postępowania czy wobec innych jego uczestników. Inaczej będzie kształtować się dostęp tych samych podmiotów, a więc oskarżonego i jego obrońcy na etapie postępowania przygotowawczego, poza

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.; dalej: Konstytucja RP).

² Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.; dalej: EKPC).

momentem stosowania tymczasowego aresztowania (art. 156 § 5 k.p.k.³), inaczej na poszczególnych etapach najbardziej zaawansowanego etapu prejurysdykcyjnego (choćby wobec etapu końcowego zaznajomienia się z materiałami postępowania – art. 321 k.p.k.), a jeszcze inaczej względem podejrzanego, który brał udział w powstaniu tego fragmentu akt postępowania przygotowawczego (art. 157 § 3 k.p.k.).

Warunki informacyjne, jakie przewiduje obecnie ustawa, nie stwarzają dostatecznych ram pouczenia o dostępie do akt aresztowych, co *ab initio* unicestwia wszelkie warunki do realizacji, nawet najszerzych gwarancji jawności wewnętrznej postępowania przygotowawczego. Wiele z tych rozwiązań, które wymagają poniżej omówienia, proponowała ustawa z dnia 27 lutego 2026 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, choć nie doczekała się wejścia w życie w wyniku odmowy jej podpisania przez Prezydenta RP. Jeśliby jednak przeanalizować treść uzasadnienia tzw. veta prezydenckiego, jak i brzmienie proponowanych zmian w art. 156 § 5a i art. 159 k.p.k. opisanych w prezydenckim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, skierowanym do Marszałka Sejmu w dniu 27 marca 2026 r.⁴, który w tym zakresie jest zbieżny z brzmieniem zawetowanej ustawy, nie należy zaniechać kolejnych wysiłków legislacyjnych. Podobnie, mając na uwadze przygotowaną inicjatywę poselską w zakresie nowelizacji k.p.k., zasadniczo zbieżną w zawetowaną ustawą, należy poddać pod rozagę poniższe uwagi, w tym wąskim obszarze dotyczącym dostępu do akt w postępowaniu aresztowym.

1. Udostępnienie akt aresztowych oskarżonemu i jego obrońcy.

1.1. Pierwszym dokumentem na etapie postępowania aresztowego, z którym winien być zaznajomiony niezwłocznie oskarżony i jego obrońca jest wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania. W praktyce, rodzi się przy tym piśmie procesowym wiele wątpliwości, zogniskowanych zarówno na jakości sporządzonego wniosku, jak również treści niezbędnych pouczeń towarzyszących jego doręczeniu, skończywszy na organie, który te kwestie jest zobowiązany zrealizować, w tym wycinku postępowania. Niezależnie od tego, na jakim etapie byłby on składany, a więc również na etapie postępowania przygotowawczego, jest to zawsze skarga inicjująca postępowanie incydentalne w przedmiocie stosowania lub przedłużenia tymczasowego

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 490 z późn. zm.; dalej: k.p.k.).

⁴ <https://www.prezydent.pl/prawo/inicjatywy-ustawodawcze/prezydencka-inicjatywa-ws-zmian-w-kodeksie-postepowania-karnego,117744> (dostęp: 16.07.2026 r.).

aresztowania, stanowiąca część akt sądowych w rozumieniu art. 156 § 1 k.p.k., a to oznacza, że podejrzany każdorazowo może zapoznać się z treścią wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania. Każde zaś odmienne potraktowanie podejrzanego, nie spełnia standardu rzetelnego procesu, narusza zasadę kontrydiktoryjności, prawa do obrony i "równości broni" w dostępie do materiału dowodowego, pozbawia możliwości kontroli zasadności oraz legalności pozbawienia wolności i jest wyrazem nieuprawnionego uprzywilejowania pozycji prokuratora w postępowaniu przygotowawczym⁵. Jak akcentuje to orzecznictwo, w tym postępowaniu stosować należy reguły jawności i kontrydiktoryjności właściwe dla postępowania sądowego, a dostęp do wniosku w przedmiocie powyższego środka zapobiegawczego, nie może być uzależniony od zgody prowadzącego postępowanie przygotowawcze i nawet ewentualna odmowa udostępnienia wniosku, nie wiąże sądu. Odmowa albo zbyt opóźnione doręczenie tego wniosku podejrzanemu i jego obrońcy, często dopiero z inicjatywy obrońcy, stanowi rażące naruszenie standardu wynikającego z art. 5 ust. 4 i art. 6 ust. 3 EKPC. Trybunał wskazywał, choćby w sprawie Łaskiewicz p. Polsce, że jest to prawo iluzoryczne, gdy tymczasowo aresztowany nie mógł zapoznać się z treścią wniosku i nie konwaliduje tego zaniedbania także skrócone, ustne oświadczenie prokuratora uzasadniające jego wniosek o przedłużenie tymczasowego aresztowania na posiedzeniu aresztowym⁶.

1.2. Wniosek prokuratora powinien odpowiadać wymogom pisma procesowego określonym w art. 119 k.p.k. oraz zawierać elementy wymienione w art. 250 § 2a i art. 251 § 1 i 2 k.p.k., a więc wskazywać na występowanie w danej sprawie przestanki ogólnej i co najmniej jednej przestanki szczególnej (art. 249 i 258 k.p.k.) oraz potrzebę ochrony postępowania przygotowawczego za pomocą tymczasowego aresztowania. We wniosku mogą być powołane wyłącznie dowody, które zostały ujawnione oskarżonemu i jego obrońcy, z wyjątkiem zeznań świadków, wobec których zachodzi uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia albo wolności tych świadków lub osób dla nich najbliższych (art. 249a § 1 oraz art. 156 § 5a k.p.k.).

⁵ Postanowienie SN z dnia 11 marca 2008 r., WZ 9/08, OSNKW 2008, Nr 7, poz. 55 i Postanowienie SA we Wrocławiu z 12.09.2011 r., II AKp 18/11, LEX nr 943338. Por. P. Kardas, *Standard rzetelnego procesu a prawo wglądu do akt sprawy w postępowaniu w przedmiocie tymczasowego aresztowania, czyli historia jednej nowelizacji*, Prokuratura i Prawo 2010, nr 1-2, s. 89 i J. Skorupka, *W kwestii dostępu tymczasowo aresztowanego do wniosku w przedmiocie tymczasowego aresztowania oraz do akt sprawy w postępowaniu przygotowawczym na marginesie orzeczeń sądów powszechnych*, Palestra 2008, Nr 7-8, poz. 36 i n.

⁶ Wyrok ETPC z 15.01.2008 r. Łaskiewicz p. Polsce, skarga nr 28481/03, HUDOC wraz z innymi wyrokami ETPC z: 13.02.2001 r. Schöps p. Niemcom, skarga nr 25116/94, HUDOC oraz z 5.07.2005 r. Osváth przeciwko Węgrom. skarga nr 20723/02, HUDOC. Por. M. Olężałek, *Obywatel kontra państwo – nierówność „broni”*, Palestra 2022, nr 3, s. 90-102.

Warto nadmienić, że sama treść udostępnionego wniosku, o ile nie będzie on spełniać wymogów ustawowych, może uniemożliwiać zapoznanie się z motywami i rozeznanie w uzasadnieniu organu prokuratorskiego. **Sprzyja temu brak indywidualizacji i adaptacji środka do konkretnych okoliczności sprawy i treści wskazanych dowodów. Wystarczą tu w praktyce zwykle uproszczenia, zbiorowe wskazywanie dowodów, choćby w sytuacji skierowania wniosków o izolacyjny środek zapobiegawczy do kilku współoskarżonych. Nawet w procesie jednoosobowym nie trudno o dezorientację obrony i organu sądowego w zakresie ustalenia, w jakim zakresie wskazany środek dowodowy wykazuje podstawę faktyczną obawy destabilizacji postępowania przygotowawczego. Wnioski o areszt często odwołują się do zeznań określonego świadka, a nie do określonych kwestii i faktów, których dotyczy protokół jego przesłuchania.** Jak słusznie podkreśla się w doktrynie⁷, wskazane wady wniosków powodują, że ustalenia sądu co do występowania obaw określonych w art. 258 § 1 k.p.k. są często dowolne. Przy wielości i obszerności takowych depozycji świadka i presji mijającego czasu przy pierwszym zastosowaniu tymczasowego aresztowania, wymienionego we wniosku dowodu nie sposób zweryfikować z jego przydatnością dla zmaterializowania się przesłanek tymczasowego aresztowania i zasady minimalizacji. Materialny ciężar udowodnienia sformułowanej we wniosku tezy o bezwzględnej konieczności stosowania tymczasowego aresztowania podejrzanego, obarcza prokuratora przedstawiającego ten wniosek, nie może on zostać przerzucony na sąd, który dopiero powinien doszukiwać się w treści przywołanego dowodu właściwej argumentacji dla aresztu⁸. Powstaje zatem pytanie, czy w świetle zarzutów, jakie zgłaszają orzeczenia strasburskie pod kątem uzasadniania aresztów, choćby w sprawie Burża p. Polsce⁹, wystarczy uściślenie warunków już na etapie formułowania wniosku w dodanej z dniem 1 lipca 2015 r. nowej jednostce art. 250 k.p.k., tj. § 2a¹⁰? To organ prokuratorski posiada przewagę informacyjną, spoczywa na nim ciężar dowodzenia i nie można sprowadzić tego wniosku, zgodnie z zasadą skargowości, do niejasnych ram albo braku egzekwowania przez sądy konsekwencji wypływających ze zdawkowej argumentacji prokuratora, opierającej się na przytoczeniu treści przepisów, bez

⁷ J. Skorupka, *W kwestii dostępu tymczasowo aresztowanego do wniosku w przedmiocie tymczasowego aresztowania oraz do akt sprawy w postępowaniu przygotowawczym na marginesie orzeczeń sądów powszechnych*, Palestra 2008, Nr 7-8, poz. 36 i n.

⁸ Postanowienie SA we Wrocławiu z 23.05.2007 r., II AKz 239/07, LEX nr 271951.

⁹ Wyrok ETPC z 18.10.2018 r., 15333/16, BURŻA v. POLSKA, LEX nr 2594447.

¹⁰ Art. 250 § 2a dodany przez art. 1 pkt 70 ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r., poz. 1247).

te enigmatycznie odnoszą się do zasady minimalizacji, skoro na gruncie ustawy przybrało to również bardzo ogólny nakaz uzasadnienia „konieczności stosowania” środka zapobiegawczego, wymieniony w art. 250 § 2a *in fine* k.p.k. Odpowiedź na wadliwie konstruowane wnioski powinna znaleźć także odzwierciedlenie na poziomie wytycznych Prokuratora Generalnego czy choćby rozważenia wprowadzenia wersji formularzowej, w której każdy z elementów tego wniosku byłby z osobna wyszczególniony, ułatwiając podejrzanemu, jego obrońcy, ale także sądowi kontrolę rzetelności i poprawności wniosku prokuratora. Aktualnie bowiem, także podanie numerów akt sprawy nie jest konieczne, co w świetle np. kilkudziesięciu tomów akt postępowania przygotowawczego, może przysporzyć uczestnikom postępowania aresztowego niemałych trudności. **Adresy aktowe, zwłaszcza w złożonych podmiotowo i przedmiotowo procesach, szczególnie wobec uzasadnienia przesłanek szczególnych umożliwiłyby ocenę tego wniosku.** Obecna procedura aresztowa bywa, że sprowadza się jedynie do *quasi* „notarialnego poświadczenia” przez sąd legalności dalszego pozbawienia wolności, co kłóci się elementarnymi gwarancjami rzetelności, w tym funkcji legitymizującej i gwarancyjnej organu sądowego w tej procedurze.

1.3. Nie ma wątpliwości, że sam wniosek powinien być doręczony podejrzanemu oraz jego obrońcy niezwłocznie. Brak jest jednak normy, która stanowiłaby *expressis verbis*, na jakim spoczywa ciężar doręczenia wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Obecne brzmienie art. 250 § 3 k.p.k. stanowi, że „prokurator, przesyłając wraz z aktami sprawy wniosek (..), poucza podejrzanego o przysługujących mu w wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania uprawnieniach oraz zarządza jednocześnie doprowadzenie go do sądu”. Perspektywa zapewnienia temu postępowaniu, nie tylko pozornych ram gwarancyjności, powinna skłaniać do wniosku, że taki dokument doręcza autor wniosku, w celu zapewnienia wystarczającego czasu na skonfrontowanie linii obrony z zebrany materiał dowodowy. **Należy zatem wskazać na konieczność ponownego procedowania zmian w zakresie art. 250 § 3 k.p.k., które zostały zaproponowane w zawetowanej ustawie nowelizującej z 2026 r., w brzmieniu „Prokurator, przesyłając wraz z aktami sprawy wniosek, o którym mowa w § 2, doręcza podejrzanemu jego odpis, poucza go o przysługujących mu w wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania uprawnieniach oraz zarządza jednocześnie doprowadzenie go do sądu. Składając wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania, prokurator przesyła sądowi odpis wniosku w postaci elektronicznej. Na wniosek obrońcy sąd niezwłocznie przesyła wniosek na wskazany przez obrońcę adres poczty elektronicznej”.**

Tym samym proponowany przepis umożliwi podejrzanemu zapoznanie się z wnioskiem na możliwie najwcześniejszym etapie, tj. przesyłania akt postępowania i zarządzenia doprowadzenia go do sądu. Niezależnie od faktu, że wniosek prokuratora o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania jest częścią akt sądowych, nie można przyjąć, iż obowiązek jego niezwłocznego udostępniania podejrzanemu i jego obrońcy spoczywa dopiero na sędzie¹¹. Wyraźny, prokuratorski obowiązek doręczenia wniosku aresztowego w momencie przesyłania akt sprawy, koresponduje tu z wprowadzeniem jednoczesnej możliwości przyśpieszenia momentu zapoznania się z jego treścią poprzez przewidzianą w tym przepisie komunikację elektroniczną prokuratora z sądem, a następnie samego sądu z obrońcą.

1.4. Taktyka procesowa prokuratorów, uwarunkowana także upływającym czasem (art. 248 k.p.k.) oraz złożonością czynności procesowych nagromadzonych w tej krótkiej przestrzeni czasowej, idzie jednak w odmiennym kierunku. Z raportu Court Watch Polska z 2019 r. wynika bowiem, że przedmiotowe wnioski są doręczane zbyt późno, a podejrzanym występującym bez obrońcy nie jest informowany, iż ma prawo domagania się uzyskania wniosku, zapoznania się z jego treścią i aktami postępowania, które stanowią kanwę tego wniosku (w trybie art. 156 § 5a k.p.k.)¹². Może też budzić zastrzeżenia redakcja art. 250 § 3 k.p.k., który na poziomie gwarantowania prawa do informacji, niejako sugeruje w swej treści, że uprawnienia, o których zostanie pouczony oskarżony, aktualizują się dopiero od momentu „zastosowania tymczasowego aresztowania”, podczas gdy prawo do zapoznania się z treścią akt i szereg innych uprawnień obrończych jest adekwatne już w momencie kierowania tego wniosku, a nie dopiero w momencie jego uwzględnienia przez sąd. Przykładowo, tożsamej wiedzy brakuje oskarżonemu w obszarze praktycznego wykorzystania gwarancji, jakie wynikają z art. 249a k.p.k., aby dowody nieujawnione (poza zeznaniami świadka, o których mowa w art. 250 § 2b k.p.k.) nie mogły prowadzić do ustaleń stanowiących podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania. Brak dostatecznej informacji w tym obszarze czyni gwarancję z art. 156 § 5a i 249a k.p.k. iluzoryczną, w czym dodatkowo utwierdza niewielka ilość odmów zastosowania tego środka zapobiegawczego ze względu na niejawnosć dowodów uzasadniających areszt. Brak dostępu do akt w zakresie dowodów uzasadniających izolacyjny środek zapobiegawczy powinien definitywnie

¹¹ Por. A. Sakowicz [w:] A. Sakowicz (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 11, 2025, art. 156.

¹² K. Gajowniczek-Pruszyńska, *Rozdział V Wybrane aspekty stosowania tymczasowego aresztowania w praktyce obrończej – refleksje wokół Raportu Court Watch Polska Z 2019 r.* [w:] *Stosowanie tymczasowego aresztowania. Analiza praktyczna*, red. P. Karlik, B. Pilitowski, Warszawa 2022.

prorowadzić do stanowczych decyzji, a więc nieuwzględnienia wniosku i odmowy zastosowania czy przedłużenia tymczasowego aresztowania.

1.5. Poza samym wnioskiem, dla oskarżonego i jego obrońcy jeszcze istotniejsze są dołączone do wniosku akta sprawy, zawierające podstawę faktyczną dla uzasadnienia przedmiotowego wniosku. Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania utwierdza w przekonaniu, że problematyczny staje się nie tylko zakres udostępnionych materiałów, ale również forma i czas umożliwiający przygotowanie linii obrony. Inaczej niż w przypadku samego wniosku, przedstawione sądowi akta sprawy nie stają się "aktami sprawy sądowej" w rozumieniu art. 156 § 1 k.p.k., a zatem jako "akta w toku postępowania przygotowawczego" mogą być udostępnione stronom i innym uprawnionym osobom wyłącznie za zgodą prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Nadużycia w tym zakresie organu prokuratorskiego, a więc arbitralnie ferowane odmowy udostępnienia akt na podstawie ówczesnego brzmienia art. 156 § 5 k.p.k. były impulsem dla skierowania przez Rzecznika poprzednich kadencji wniosku do Trybunału Konstytucyjnego i następnie wydania wyroku w sprawie o sygn. akt K 42/07¹³, gdzie potwierdzono niekonstytucyjność przepisu w zakresie, w jakim umożliwia arbitralne wyłączenie jawności tych materiałów postępowania przygotowawczego, które uzasadniają wniosek prokuratora w przedmiocie tymczasowego aresztowania, z art. 2 oraz art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Wskutek powyższego dodano następnie nową jednostkę redakcyjną § 5a do cytowanego przepisu¹⁴. Pomimo licznych perturbacji legislacyjnych, jakie ten przepis przeszedł, obecne brzmienie zaproponowane z dniem 15 kwietnia 2016 r. przewiduje udostępnienie niezwłocznie akt sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania, z wyłączeniem dowodów z zeznań świadków, o których mowa w art. 250 § 2b k.p.k., a więc gdy zachodzi uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia albo wolności świadka lub osoby dla niego najbliższej. W związku z powyższym, także obecna treść art. 250 § 2b k.p.k. wprost stanowi, że tak wyodrębnionego zbioru dokumentów, zawierającego zeznania takiego świadka, niezależnie od faktu, że stanowią one podstawę wniosku o zastosowanie lub przedłużenie aresztu, nie udostępnia się oskarżonemu i jego obrońcy. *De lege lata*, prokurator powinien z akt postępowania przygotowawczego wyodrębnić materiał dowodowy dostępny dla podejrzanego i obrońcy (art. 156 § 5a k.p.k.), a ponadto

¹³ Wyrok TK z 3.06.2008 r., K 42/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 77.

¹⁴ Art. 156 § 5a k.p.k. dodany przez art. 1 ustawy z dnia 16 lipca 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego (Dz.U.09.127.1051) zmieniającej nin. ustawę z dniem 28 sierpnia 2009 r.

dowody, na których opiera wniosek, ale niedostępne dla podejrzanego i jego obrońcy w warunkach art. 250 § 2b k.p.k.

Niezależnie od wywiedzionego standardu konstytucyjnego, brzmienie art. 250 § 2b k.p.k. jest sprzeczne z treścią art. 7 dyrektywy nr 2012/13/UE¹⁵, która stanowi, że w przypadku, gdy osoba zostaje zatrzymana i aresztowana na jakimkolwiek etapie postępowania karnego, państwa członkowskie zapewniają osobom zatrzymanym lub ich obrońcom dostęp do dokumentów będących w posiadaniu właściwych organów, które są związane z konkretną sprawą i mają istotne znaczenie dla skutecznego zakwestionowania, zgodnie z prawem krajowym, legalności zatrzymania lub aresztowania. Podobnie, dostęp oskarżonego i jego obrońcy do akt i do dowodów wskazujących na potrzebę stosowania tymczasowego aresztowania stanowi kluczowy element rzetelności tej procedury wobec ugruntowanego orzecznictwa ETPC¹⁶. W swoich orzeczeniach Trybunał dostrzega konieczność skutecznego prowadzenia postępowań karnych, co może oznaczać, że pewna część informacji zebranych w ich trakcie powinna być utajniona w celu uniemożliwienia podejrzanym zacierania dowodów i podważania biegu wymiaru sprawiedliwości. Jednakże ten zasadny cel nie może być realizowany kosztem znacznego ograniczenia prawa do obrony. Dlatego zdaniem organu strasburskiego informacje kluczowe dla oceny legalności tymczasowego aresztowania, takie jak powody, które zdaniem prokuratury uzasadniają stosowanie i przedłużenie okresu pozbawienia wolności – powinny być w odpowiednim trybie udostępnione adwokatowi podejrzanego. **Z uwagi na powyższe, uwzględniając potrzebę rzetelności procedury aresztowej, zasady równości broni i kontradiktoryjności, należałoby postulować uchylenie art. 250 § 2b k.p.k.**

1.6. Jeśli już dojdzie do zapoznania się z treścią wniosku o tymczasowe aresztowanie, warto podkreślić, że nadal ani sąd ani prokurator nie poczynają czynności udostępnienia akt w trybie art. 156 § 5a k.p.k. jako czynności wymaganej z mocy prawa dla legitymizacji detencji oskarżonego, a więc *de lege lata* niewymagającej żadnej inicjatywy ani decyzji od organu procesowego, niezależnie czy sądowego czy prokuratorskiego. O ile jeszcze sąd *de lege lata* czuje się jeszcze zobowiązany do doręczenia wniosku, o tyle samo zapoznanie z aktami sprawy pozycjonowane jest jako prawo, nie zaś obowiązek warunkujący stosowanie środka zapobiegawczego. Tu znów pojawia się założenie prokuratorskie, że adresatem normy z art. 156 § 5a k.p.k. jest

¹⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym (Dz. U. UE. L. z 2012 r. Nr 142, str. 1; dalej: dyrektywa nr 2012/13/UE).

¹⁶ Wyroki ETPC z: 15.01.2008 r., 28481/03, *Łaskiewicz przeciwko Polsce*, HUDOC; 25.06.2002 r., 24244/94, *Migoń przeciwko Polsce*, HUDOC; 6.11.2007 r., 22755/07, *Chruściński przeciwko Polsce*, HUDOC.

sąd, a żaden z organów procesowych nie jest zobowiązany do pouczenia o prawie wnioskowania o dostęp do tej części akt aresztowych. Można zatem stwierdzić za A. Mogielnickim, piszącym te słowa niemal sto lat temu, że w obszar stosowania tymczasowego aresztowania wkrada się rutyna, która jest siłą napędową interpretacji przepisów regulujących to postępowanie¹⁷. **Z tych racji należałoby zaproponować, w ślad za brzmieniem art. 156 § 5a zd. 1 k.p.k. w wersji zaproponowanej przez Komisję Kodyfikacyjną w zawetowanej ustawie z dnia 27 lutego 2026 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw¹⁸, że w razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania zawiadamia się o tym podejrzanego i jego obrońcę, pouczając o prawie do zapoznania się z materiałami postępowania i na ich wniosek udostępnia im niezwłocznie akta aresztowe.** Tak przyjęta konstrukcja wyraźnie przesądza konieczność przedłożenia wniosku o dostęp do akt, który to obowiązek równoważy zobowiązanie organu do pouczenia o prawie do zapoznania się z materiałami postępowania, co pozwoli definitywnie określić uprawnienia i role poszczególnych uczestników postępowania w przedmiocie tymczasowego aresztowania.

1.7. Niemniej istotne jawi się techniczne zapewnienie, tak sądowi, jak i obronie optymalnych warunków temporalnych do zapoznania się z aktami, tak aby równolegle mogły z nich korzystać zarówno sąd, jak i obrona. Nawet, jeśli przepisy wprowadziłyby formę elektronicznie udostępnianego wniosku o tymczasowe aresztowanie, tak sądowi, jak i obrońcy, to nadal dla oceny wywiedzionych we wniosku konkluzji konieczny jest dostęp do akt, który ze względu na nadal prowadzoną digitalizację akt, jest niesatysfakcjonujący. Otrzymanie dostępu do materiałów dopiero w trakcie posiedzenia aresztowego, nie tylko w sprawach wielotomowych i brak odpowiedniego czasu na zapoznanie się z dowodami stanowiącymi podstawę skierowania wniosku o zastosowanie izolacyjnego środka przymusu, jest rozwiązaniem pozorującym zasadę równość broni, kontradyktoryjności i warunki do prowadzenia skutecznej obrony. **W doktrynie¹⁹ na tę okoliczność postuluje się tworzenie odpisów materiałów postępowania stanowiących podstawę wniosku aresztowego, co dotyczy zarówno momentu stosowania środka izolacyjnego, jak i jego przedłużania.** Nie można tracić z oczu, że w toku procedury zażaleniowej, gdy akta pozostają w sądzie

¹⁷ A. Mogielnicki, *Tymczasowe aresztowanie. Rutyna i interpretacja*, Pal. 1930/10–11.

¹⁸ <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=1600> (dostęp: 6.05.2026 r.).

¹⁹ S. Tarapata, D. Zajac, W. Górowski, M. Słomka, M. Małecki (red.), *Tymczasowe aresztowanie w Polsce. Dlaczego jest źle? Jak powinno być? Analiza prawna na tle przepisów państw Europy*, Kraków 2023, s. 75-77.

rozpoznającym środek odwoławczy, wyłączone od dostępu są także organy prokuratorskie, które często tym faktem uzasadniają opóźnienie w przeprowadzeniu konkretnych czynności postępowania przygotowawczego i w tym zakresie wnioskując o kolejne przedłużenie aresztu. Powyższe oznacza, że zmiany w tym zakresie są konieczne dla każdego z uczestników postępowania aresztowego.

2. Warunki sporządzania odpisów lub kopii akt aresztowych oskarżonemu i jego obrońcy.

2.1. Warto tu na wstępie zauważyć, że ustawodawca nie zmodyfikował zasad sporządzania odpisów i kopii akt aresztowych, nie przewidując innego trybu, na wzór art. 156 § 5a k.p.k. Jak zostało to już wyżej zaakcentowane, udostępnienie polega jedynie na osobistym zapoznaniu się z aktami postępowania przygotowawczego, na etapie postępowania aresztowego, w części zawierającej dowody dołączone do wniosku o tymczasowe aresztowanie. Nie oznacza to jednak, że w ślad za udostępnieniem musi iść automatycznie możliwość sporządzania z udostępnionych akt odpisów lub kopii. Czynności udostępnienia akt może natomiast towarzyszyć, nielimitowana co do zasady przez ustawę (poza materiałami zawierającymi informacje niejawne) możliwość zrobienia osobistych notatek podczas przeglądania udostępnionych akt. To zaś musi oznaczać, że do zasad dokumentowania udostępnionych akt aresztowych, nadal mają zastosowanie zasady ogólne tj. art. 156 § 5 k.p.k., przewidziane dla sporządzania odpisów i kopii akt postępowania przygotowawczego. Zasady te opierają się na możliwości odmowy sporządzenia odpisów lub kopii, jeżeli zachodzi potrzeba zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania lub ochrony ważnego interesu państwa. Brak tu zatem komplementarnego do faktu udostępnienia akt prawa do utrwalenia okazanych jego fragmentów (dowodów stanowiących podstawę aresztu tymczasowego), tj. sporządzenia odpisów lub kopii, co w obecnym kształcie jednoznacznie limituje działalność obrońcą w najbardziej newralgicznym momencie możliwej ingerencji w wolność osobistą jednostki. **Należy zatem wskazać na konieczność ponownego procedowania zmian w zakresie art. 156 § 5a i art. 159 k.p.k., które zostały zaproponowane w zawetowanej ustawie nowelizującej z 2026 r., w brzmieniu pozwalającym na udostępnienie na wniosek niezwłocznie akt sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania oraz w tym zakresie umożliwienie sporządzenia odpisów lub kopii. W konsekwencji, również treść art. 159 k.p.k. powinna definitywnie przesądzać, że na odmowę udostępnienia akt w**

postępowaniu przygotowawczym lub sporządzenia odpisów lub kopii oraz na postanowienie prokuratora o utrzymaniu w mocy zarządzenia prowadzącego postępowanie o odmowie udostępnienia akt lub sporządzenia odpisów lub kopii przysługuje stronom oraz zatrzymanemu zażalenie.

3. Stopień digitalizacji akt postępowania przygotowawczego na etapie postępowania w przedmiocie tymczasowego aresztowania.

3.1. Proces digitalizacji akt, nie tylko w obszarze postępowania przygotowawczego stanowi wyzwanie i coraz pilniejszą konieczność dla polskiego wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, co w doktrynie zaczyna być pojmowane jako nowa zasada procesu karnego²⁰. Impulsem do tego powinny być doświadczenia, z jakimi mierzy się postępowanie cywilne czy inne postępowania toczące się przed międzynarodowymi trybunałami (Międzynarodowym Trybunałem Karnym czy Europejskim Trybunałem Praw Człowieka)²¹. **Wprowadzona z dniem 1 lipca 2015 r. podstawa do udostępniania zdigitalizowanych akt stronom postępowania na potrzeby końcowego zaznajomienia z materiałami postępowania przygotowawczego (art. 321 § 1 *in fine* k.p.k.), powinna znaleźć przedłużenie w procedurze aresztowej.** Możliwość udostępnienia akt postępowania przygotowawczego przewiduje też art. 156 § 5 *in fine* k.p.k., nie powtarzając tożsamej gwarancji w § 5a dotyczącym procedury aresztowej, co w tej części postępowania powinno stać się nie tyle nawet możliwością, co regułą dla obrońcy czy tymczasowo aresztowanego. Taka możliwość udostępnienia akt elektronicznie przez prokuratora została choćby przewidziana uprawnionym do złożenia zażalenia, o których mowa w art. 306 § 1 i 1a k.p.k., czy oskarżonemu na okoliczność doręczenia odpisu akt oskarżenia (art. 338 § 4 k.p.k.) lub pokrzywdzonemu w zakresie odpisu prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie przygotowawcze w sprawie (art. 299a § 2 k.p.k.). Co więcej, jeśli począwszy od nowelizacji z 2019 r. istnieją warunki, aby poszczególne dokumenty z akt sprawy lub uwierzytelnione kopie tych dokumentów udostępniać w postaci elektronicznej biegłym, to o ile bardziej etap stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego wymaga usprawnienia obiegu akt w celu realizacji podstawowych gwarancji procesowych, rzutujących na rzetelność całej procedury aresztowej.

²⁰ P. Czarnecki, *Zasada elektronizacji (cyfryzacji) procesu karnego*, [w:] D. Szumiło – Kulczycka, W pogoni za rzetelnym procesem karnym: księga dedykowana Profesorowi Stanisławowi Waltosiowi, Warszawa 2002, s. 439- 448.

²¹ Więcej, Ł. Zimowski, *Cyfryzacja akt postępowania jako przyszłość procesu karnego* [w:] P. Czarnecki, S. Głogowska (red.), Nowoczesny e-proces karny. Między teraźniejszością a przyszłością, 2024.

Cyfryzacja akt w polskim postępowaniu karnym ma szczególny wydźwięk przy stosowaniu izolacyjnego środka zapobiegawczego, gdzie presja czasu, nagromadzenie czynności procesowych i niekiedy ogromna rozpiętość terytorialna między miejscem stosowanego aresztu a siedzibą kancelarii obrońcy aresztanta, zmusza do przedsięwzięcia przez ustawodawcę działań służących nie tylko przyspieszeniu i uproszczeniu postępowania (także ze względu na ścisłe powiązanie z doręczeniami elektronicznymi), ale również zapewnienia minimalnych gwarancji rzetelności procedury aresztowej, tak z punktu widzenia obrońcy i osoby poddanej detencji, jak też z punktu widzenia dobra toczącego się postępowania przygotowawczego i interesu publicznego. **Pragmatyka korzystania z udostępnionych akt aresztowych, która za zgodą organu procesowego, sprowadza się w zasadzie do samodzielnej digitalizacji akt przez obrońcę, zmusza do postawienia pytania o celowość powstrzymywania procesu tej digitalizacji, zwłaszcza w obszarze akt stanowiących podstawę do stosowania tymczasowego aresztowania, które na zasadzie art. 156 § 5a k.p.k. są *de iure* udostępniane nadal również w sposób tradycyjny.** Nie stoi temu na przeszkodzie fakt ich obszerności, jak może to mieć miejsce przy pełnym udostępnieniu akt całego postępowania przygotowawczego, gdyż wyodrębnione akta aresztowe pochłaniałyby znacznie mniej czasu i wysiłku przy ich digitalizacji. Na etapie postępowania przygotowawczego, gdy organ prokuratorski jest zarówno organem wnioskującym, jak i równocześnie mającym pełny dostęp do zgromadzonego materiału dowodowego, przewaga informacyjna, także wobec organu decydującego o areszcie (sądu) rzutuje w sposób niezaprzeczalny na losy złożonego wniosku o areszt, limitując skuteczność działalności obrończej.

Nie inaczej jest wszakże także na etapie stosowania czy przedłużania aresztu w postępowaniu sądowym, zważywszy na treść art. 158 § 1 i 2 k.p.k., który pozwala prokuratorowi na przeglądanie akt sprawy sądowej w każdym jej stanie oraz żądać przesłania mu tych akt w tym celu, jeżeli nie tamuje to biegu postępowania i nie ogranicza dostępu do akt innym uczestnikom postępowania, a zwłaszcza oskarżonemu i jego obrońcy. Jak stanowi dalej cytowany przepis, w razie przesłania akt prokuratorowi, jest on obowiązany udostępnić je stronie, obrońcy lub pełnomocnikowi, co jednak ani nie ułatwia, ani przyspiesza tym ostatnim możliwości zapoznania się z aktami postępowania aresztowego. **Zdalne udostępnienie tych akt aresztowych, także w toku postępowania sądowego służyłoby niwelowaniu nierówności broni i ograniczaniu uprzywilejowania strony oskarżycielskiej, także na etapie wglądu w akta sprawy aresztowej, gdy dysponentem ich pozostaje sąd.** Krótki czas pozwalający na powzięcie decyzji przez sąd co do zastosowania tymczasowego aresztowania, przy jednoczesnym umożliwieniu dostępu

do tych akt stronom tego postępowania incydentalnego na równych zasadach, a więc również obronie w czasie równoległym do posiadania ich przez sąd, jest minimalnym standardem, jaki od dawna powinna zapewniać polska procedura karna.

3.2. Jeśli wziąć pod uwagę, że cyfryzacja akt pozwala na sprawne, efektywne, analityczne wyszukiwanie w zeskanowanym pliku interesującej frazy czy sformułowania, w zdalnym udostępnianiu tych akt możemy dopatrzeć się realnego urzeczywistnienia funkcji obrończych, zwłaszcza gdy mamy do czynienia z obszernym materiałem dowodowym. **Zdigitalizowane akta, przy odpowiednim zwiększeniu funkcjonalności systemu PROK – SYS i Portalu Przeglądania Akt, usprawniłyby uzyskiwanie kopii, z pominięciem archaicznego wniosku o wydanie akt, który jest nadal stosowany, pomimo jednoczesnego udostępnienia akt elektronicznie.**

Można tylko spodziewać się, że te regulacje, za którymi stoi fikcyjnie utrzymywane założenie prokuratury o wpływie dostępu stron do kopii akt sprawy, w końcu ustąpią faktycznym konsekwencjom elektronicznego ich udostępniania i technicznym możliwościom ich utrwalenia. Dzisiejsze funkcje systemu udostępniania akt zmuszają tym samym do pozaprawnego wykonywania zrzutu ekranu, czy jego fotografowania, podczas gdy wystarczyłoby uzupełnić funkcje użytkowanego przez prokuraturę systemu o sposobność pobrania całości akt aresztowych lub ich wybranej części (analogicznie przy udostępnianiu akt postępowania przygotowawczego)²².

3.3. W przypadku wprowadzenia obowiązku digitalizacji akt postępowania aresztowego, należałoby zapewnić instrumenty zapewniające ochronę uprawnień tymczasowo aresztowanych wykluczonych cyfrowo, nie tylko ze względu na brak doposażenia aresztów śledczych w wystarczającą ilość stanowisk komputerowych, ale również ze względu na ograniczenia sprowadzające się do braku umiejętności korzystania ze sprzętu komputerowego. Niezależnie od faktu, że udostępnienie akt do sprawy w aresztach śledczych pozwala zaoszczędzić siły i środki, nie powinno pomijać się problemu barier poznawczych w korzystaniu z formy elektronicznej (wykluczenia cyfrowego), co powinno być minimalizowane także z pomocą odpowiedniego funkcjonariusza Służby Więziennej, zapewniającego wsparcie techniczne w procedurze zapoznawania się z aktami w tej formie i nadal utrzymanie możliwości tradycyjnego udostępnienia akt w wersji papierowej (odpisy).

3.4. Obecne brzmienie § 3 pkt 5 Zarządzenia Nr 60/24 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 12 września 2024 r. w sprawie sposobów korzystania przez osoby

²² Ł. Zimowski, *Cyfryzacja akt postępowania jako przyszłość procesu karnego* [w:] P. Czarnecki, S. Głogowska (red.), *Nowoczesny e-proces karny. Między teraźniejszością a przyszłością*, 2024.

pozbawione wolności z uprawnień realizowanych za pośrednictwem narzędzi teleinformatycznych, przewiduje, iż osadzonym udostępnia się stanowiska komputerowe w celu realizacji m.in. uprawnienia do korzystania z ogólnokrajowego systemu teleinformatycznego PROK-SYS przeznaczonego do digitalizacji akt postępowań przygotowawczych w sprawach karnych oraz do udostępniania zdigitalizowanych akt podmiotom uprawnionym. Niemniej, to samo zarządzenie w § 2 ust. 2 wskazuje, że dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego ustala zarówno sposób realizacji przez funkcjonariuszy i pracowników podległej jednostki organizacyjnej czynności związanych z udostępnieniem osadzonym stanowisk komputerowych, zasady korzystania przez osadzonych z wyznaczonych stanowisk komputerowych, a w razie potrzeby także harmonogram i czas korzystania z tych stanowisk, które podaje się do wiadomości ogółu osadzonych. W praktyce penitencjarnej może to oznaczać, że osoba przebywająca w areszcie śledczym, niezależnie od czasu, na jaki prokurator udostępnił jej akta w formie elektronicznej, z przyczyn organizacyjnych funkcjonowania jednostki penitencjarnej może mieć do tych akt dostęp w krótkim wycinku czasu, symbolicznie realizując swoje uprawnienie procesowe. **Oznacza to, że system udostępniania akt aresztowych mierzy się nie tylko z rzeczywistą ilością stanowisk komputerowych i zapewnieniem dostępu do ogólnokrajowego systemu teleinformatycznego PROK-SYS przeznaczonego do digitalizacji akt postępowań przygotowawczych w sprawach karnych, ale również z barierami organizacyjnymi dostępu osadzonych do tych stanowisk komputerowych, nawet jeśli znajdują się one formalnie w areszcie śledczym.** W końcu, rzeczywiste ramy kontaktu osadzonego z aktami aresztowymi w formie zdigitalizowanej powinno uwzględniać przystosowanie tego systemu elektronicznego do obsługi przez osoby niepełnosprawne, a więc spełniać zasady dostępności cyfrowej: postrzegalności, funkcjonalności, zrozumiałości i kompatybilności, do których organy wymiaru sprawiedliwości są zobowiązane na gruncie art. 2 ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1440).

4. Zapewnienie poufności kontaktu oskarżonego z obrońcą w czasie procedury aresztowej.

4.1. Uprawnienia obrońcy to nie tylko możliwość przeglądania akt postępowania karnego, zapoznawania się z materiałem dowodowym, ale przede wszystkim kontakt z jego mocodawcą. Trybunał Konstytucyjny podkreślał w swoim orzecznictwie, także badając zgodność z Konstytucją art. 73 § 2 k.p.k. czy art. 245 k.p.k., że to na podstawie

osobistego kontaktu obrońca pozyskuje faktyczną wiedzę o czynie domniemanego sprawcy oraz okolicznościach zdarzenia będącego przedmiotem postępowania, buduje strategię obrony, zgłasza wnioski dowodowe i współdziała z innymi obrońcami występującymi w sprawie²³. W procedurze aresztowej prokurator nie może wprowadzić odmówić kontaktu obrońcy z oskarżonym, który zasadniczo porozumiewa się ze swym obrońcą podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie. Niemniej, w początkowym stadium postępowania, w cezurze trwającej do 14 dni od dnia tymczasowego aresztowania (art. 73 § 4 k.p.k.), kontakt ten może być wyjątkowo ograniczony poprzez wyłączenie jego poufności. Stosownie do brzmienia art. 73 § 2 i 3 k.p.k., w postępowaniu przygotowawczym prokurator, udzielając zezwolenia na porozumiewanie się, może zastrzec w szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeżeli wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego, że będzie przy tym obecny sam lub osoba przez niego upoważniona. Z kolei, jeżeli wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego, prokurator, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, może również zastrzec kontrolę korespondencji podejrzanego z obrońcą.

Przenosząc tę regulację na standard konstytucyjny, należy przypomnieć, że Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. akt SK 39/02 potwierdził, że art. 73 § 2 k.p.k. jest zgodny z art. 42 ust. 2 i art. 78 Konstytucji RP, wskazując jednocześnie w uzasadnieniu, że zarządzenie prokuratora wydane w trybie art. 73 § 2 k.p.k. ma charakter wyjątkowy i może być wydane w szczególnie uzasadnionym przypadku, przy podwójnym kwantyfikatorze – dobra postępowania przygotowawczego. Oczywiście, także zdaniem Trybunału, pojęcie to może budzić pewne kontrowersje, jednak wskazać trzeba, że suwerenna decyzja prokuratora oparta musi być na wiedzy o stanie prowadzonego postępowania i powinna służyć realizacji celów postępowania karnego, o których mowa w art. 2 § 1 k.p.k. Trybunał także nie dopatrył się uchybień w zakresie wyłączenia zaskarżalności tej decyzji, choćby wobec faktu, że zarządzenie prokuratora wydane w trybie art. 73 § 2 k.p.k. obejmuje krótki odcinek czasu i nie jest całkowicie pozbawione kontroli, skoro zawsze otwarta jest możliwość wniesienia skargi na czynności lub zachowanie prokuratora, a więc także skargi na zarządzenie wydane w trybie art. 73 § 2 k.p.k., którą rozpozna przełożony prokurator.

4.2. Prawo oskarżonego do swobodnych kontaktów z obrońcą należy też do podstawowych standardów prawa międzynarodowego. W szczególności. wynika z art.

²³ Wyroki TK z: 17.02.2004 r., SK 39/02, OTK-A 2004, nr 2, poz. 7 oraz z 11.12.2012 r., K 37/11, OTK-A 2012, nr 11, poz. 133.

14 ust. 3 lit b i d MPPOiP²⁴, który stanowi, że każda osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa ma prawo do dysponowania odpowiednim czasem i możliwościami w celu przygotowania obrony i porozumienia się ze swoim obrońcą. Prawo oskarżonego do komunikowania się ze swoim obrońcą na osobności jest także częścią podstawowych wymagań sprawiedliwego procesu w społeczeństwie demokratycznym i należy je wyinterpretować z art. 6 ust. 3 lit. c EKPC. Jak wskazuje się w orzecznictwie strasburskim, w przypadku gdy obrońca nie mógłby naradzać się ze swoim klientem ani otrzymywać poufnych instrukcji od niego bez żadnej kontroli, jego pomoc straciłaby wiele ze swojej użyteczności, podczas gdy Konwencja ma na celu zagwarantowanie praw, które są praktyczne i skuteczne²⁵. Prawo oskarżonego do komunikacji ze swym adwokatem poza zasięgiem słuchu osoby trzeciej należy do podstawowych wymogów rzetelnego procesu w społeczeństwie demokratycznym. Znaczenie zapewnienia poufności porozumiewania się oskarżonych z obrońcami, gdzie istnieje możliwość do otwartej i szczerzej komunikacji pomiędzy oskarżonym a obrońcą, stanowi ważną gwarancję prawa osoby do obrony²⁶. Więcej, możliwość swobodnego kontaktowania się z obrońcą w celu przygotowania obrony może mieć istotne znaczenie dla przeprowadzenia sądowej kontroli stosowania tymczasowego aresztowania w sposób zgodny z wymogami konwencyjnymi. Mając na uwadze powyższe, Trybunał dostrzega, że prawo do poufności kontaktu oskarżonego z podejrzanym, może również podlegać określonym ograniczeniom, wskazując, że sposób, w jaki art. 6 ust. 1 i 3 lit. c EKPC winien być stosowany podczas postępowania przygotowawczego, zależy od cech szczególnych danego postępowania oraz konkretnych okoliczności sprawy²⁷. Chociaż art. 6 EKPC zasadniczo wymaga, by oskarżony mógł korzystać z pomocy obrońcy już na wstępnych etapach przesłuchania policyjnego, prawo to, które nie jest jasno wyrażone w Konwencji, może być przedmiotem ograniczeń z ważnej przyczyny. Kwestią, którą zdaniem Trybunału należy każdorazowo rozstrzygnąć w danej sprawie jest, czy ograniczenie w świetle całości postępowania nie pozbawiło oskarżonego rzetelnego rozpatrzenia sprawy. Jednocześnie, dla legitymizacji ograniczenia poufności kontaktu z obrońcą nie

²⁴ Międzynarodowy Pakt PRAW OBYWATELSKICH I POLITYCZNYCH otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167; dalej: MPPOiP).

²⁵ Wyroki ETPC z: 28.11.1991 r., 12629/87, S. v. SZWAJCARIA, LEX nr 81170; 19.12.2006 r., 14385/04, OFERTA PLUS SRL v. MOŁDAWIA, LEX nr 203153. Zob. Ł. Chojniak, *Postulat nowelizacji Kodeksu postępowania karnego - krytycznie o niektórych proponowanych zmianach*, Palestra 2019, nr 1-2, s. 56-69.

²⁶ Wyroki ETPC z: 13.01.2009 r., 52479/99, RYBACKI v. POLSKA, LEX nr 478167 oraz z 16.10.2001 r., 39846/98, BRENNAN v. WIELKA BRYTANIA, LEX nr 75943.

²⁷ Wyrok ETPC z 12.05.2005 r., 46221/99, Ocalan przeciwko Turcji; HUDOC oraz decyzje ETPC z: 9.07. 1981 r., 8463/78, Kröcher i Möller przeciwko Szwajcarii, HUDOC i 27.02.1997 r., 21842/93, Kempers przeciwko Austrii, HUDOC.

wystarczy że prawnik przekaze informacje związane ze śledztwem osobom podejrzanym znajdującym się na wolności. Tak choćby w sprawie Brennan p. Wielkiej Brytanii²⁸, Trybunał podkreślił, że ograniczenie prawa do obrony miało wprowadzić charakter jednorazowy i krótkotrwały, ale ograniczenie poufności komunikacji doszło w odniesieniu do pierwszego kontaktu skarżącego z prawnikiem, co mogło przyczynić się do ograniczenia możliwości przekazania prawnikowi pełnej i szczerzej informacji na temat okoliczności sprawy. Trybunał oceniając naruszenie art. 5 ust. 4 EKPC i uznając, że utrudnienia w kontaktach z obrońcą podważały rzetelność sądowej procedury kontroli zasadności stosowania wobec skarżącego tymczasowego aresztowania, bierze pod uwagę możliwość swobodnego prowadzenia rozmów ze swoim obrońcą, brak zapewnienia warunków do bezpośredniej wymiany dokumentów z jego adwokatem, a także fakt, czy w sprawie istniały przesłanki do podejmowania szczególnych środków ostrożności, m.in. brak uprzedniej karalności czy zarzuty popełnienia przestępstw z użyciem przemocy²⁹. Można zatem uznać, że takim uzasadnionym celem ograniczenia poufności, obok wagi spraw np. o poważne przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub popełnione w zorganizowanej grupie przestępczej, może być również bezpieczeństwo samego adwokata lub zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania w przypadku istotnej obawy mataczenia³⁰.

4.3. Znacznie szerzej, niż wskazywałyby na to standard zarówno konstytucyjny, jak i strasburski obejmuje to treść dyrektywy nr 2013/48/UE³¹, gdyż zasadniczo nie pozwala na wprowadzenie ograniczeń w kontaktach podejrzanego z obrońcą, innych niż obiektywne i poparte faktami przesłanki wskazujące na to, że adwokat jest podejrzany o udział, wraz z podejrzanym lub oskarżonym, w przestępstwie (motyw 33). Prawo do poufności tych kontaktów wyraźnie przewiduje art. 4 dyrektywy nr 2013/48/UE, stanowiąc, iż państwa członkowskie respektują zasadę poufności porozumiewania się pomiędzy podejrzanymi lub oskarżonymi a ich adwokatem przy korzystaniu z prawa dostępu do adwokata przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Takie porozumiewanie

²⁸ Wyrok ETPC z 16.10.2001 r., 39846/98, BRENNAN przeciwko WIELKA BRYTANIA, LEX nr 75943; M. A. Nowicki, Brennan przeciwko Wielkiej Brytanii - wyrok ETPC z dnia 16 października 2001 r., skarga nr 39846/98, [w:] M.A. Nowicki, Nowy Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 1999-2004, Zakamycze, 2005, s. 575, Zakamycze 2005.

²⁹ Wyrok ETPC z 10.05.2007 r., 14437/05, *Modarca przeciwko Mołdawii*, HUDOC.

³⁰ M. Wąsek-Wiaderek, 3. *Problem swobody kontaktowania się oskarżonego z obrońcą* [w:] *Studia i analizy Sądu Najwyższego. Tom VI*, red. K. Ślęzak, Warszawa 2012.

³¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz. U. UE. L. z 2013 r. Nr 294, str. 1; dalej: dyrektywa nr 2013/48/UE).

obejmuje spotkania, korespondencję, rozmowy telefoniczne oraz inne formy porozumiewania się, dozwolone na mocy prawa krajowego. Należy treść tego prawa odczytywać przez pryzmat motywu 22 i 33 dyrektywy, które precyzują istotę i cel tego prawa. Jak wskazuje motyw 22, podejrzani lub oskarżeni powinni mieć prawo do spotkania się na osobności z reprezentującym ich adwokatem. Państwa członkowskie mogą wprowadzać praktyczne rozwiązania dotyczące czasu trwania i częstotliwości takich spotkań, z uwzględnieniem okoliczności postępowania, a zwłaszcza złożoności sprawy i możliwych czynności procesowych. Państwa członkowskie mogą również wprowadzić praktyczne rozwiązania w celu zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony - zwłaszcza adwokata i podejrzanego lub oskarżonego - w miejscu, w którym odbywa się takie spotkanie. Takie praktyczne rozwiązania powinny pozostawać bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania prawa podejrzanych lub oskarżonych do spotkania się z adwokatem oraz dla istoty tego prawa. W tym zakresie dyrektywa nie przewiduje zatem czasowego ograniczenia samego prawa do poufności, przewidując jedynie limitowanie tego prawa na poziomie czasookresu bezpośredniego, poufnego kontaktu i jego częstotliwości. Jak natomiast dodaje do tego motyw 33 dyrektywy, poufność porozumiewania się między podejrzanymi lub oskarżonymi a ich adwokatem ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia skutecznego korzystania z prawa do obrony i jest istotną częścią prawa do rzetelnego procesu. Państwa członkowskie powinny zatem respektować - bez jakichkolwiek odstępstw - zasadę poufności spotkań i innych form porozumiewania się pomiędzy adwokatem a podejrzanym lub oskarżonym przy korzystaniu z prawa dostępu do adwokata, przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla procedur odnoszących się do sytuacji, gdy istnieją obiektywne i poparte faktami przesłanki wskazujące na to, że adwokat jest podejrzanym o udział, wraz z podejrzanym lub oskarżonym, w przestępstwie. Wszelka działalność adwokata o charakterze przestępczym nie powinna być uznawana za zgodną z prawem pomoc świadczoną podejrzanemu lub oskarżonemu w ramach niniejszej dyrektywy. **Obowiązek respektowania zasady poufności oznacza nie tylko, że państwa członkowskie powinny się powstrzymać od zakłócania takiego porozumiewania się lub od uzyskiwania dostępu do jego treści, lecz również to, że w przypadku pozbawienia podejrzanych lub oskarżonych wolności lub innego umieszczenia ich w miejscu znajdującym się pod kontrolą państwa, powinny zapewnić, aby rozwiązania dotyczące porozumiewania się tę poufność respektowały i chroniły.**

Nie można również prawa do ograniczenia poufności kontaktów obrońcy z oskarżonym wyinterpretować z art. 3 ust. 6 i art. 8 dyrektywy, bowiem odnoszą się

one do prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym³². Podobnie, motyw 32 tej samej dyrektywy traktuje o możliwości stosowania czasowych odstępstw od prawa dostępu do adwokata na etapie postępowania przygotowawczego. Ważne jest jednak w tym kontekście, że w tym ostatnim zakresie dyrektywa wskazuje na konieczność limitowania czynności dowodowych w okresie odstępstw od gwarancji dostępu do adwokata. Przekładając te wskazania na grunt prawa do poufności kontaktów, w porządku krajowym warto dostrzec, że polska procedura nie przewiduje zarówno efektywnej zaskarżalności zastrzeżenia przez prokuratora swojej obecności przy kontakcie obrońcy z oskarżonym, ani nie zawiera precyzyjnych odstępstw od tego prawa, opierając się na ogólnej, choć podwójnie stopniowalnej klauzuli z art. 73 § 2 k.p.k. (szczególnych uzasadnionych wypadków i dobra postępowania) i pozwalając poprzez swą nieprecyzyjność na arbitralność decyzji prokuratorskich. Treść dyrektywy nr 2013/48/UE, która nadal nie doczekała się implementacji, idzie w zgoła innym kierunku, dostrzegając, że inne potraktowanie prawa do poufności, w istocie zakłada przez ustawodawcę, iż obrońca może brać udział w czynnościach mataczenia w sprawie, stanowiąc swoiste wotum nieufności wobec funkcji obrońcy w procesie karnym i samego zawodu zaufania publicznego, obwarowanego wszakże odpowiedzialnością karną i zawodową. Na ten fakt wskazywało również uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 27 lutego 2026 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw³³, dodatkowo podkreślające możliwość zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania na poziomie możliwości zastosowania środka zapobiegawczego w postaci zawieszenia adwokata w wykonywaniu zawodu (art. 276 k.p.k.). **Z tej racji, w świetle braku implementacji dyrektywy do polskiego porządku prawnego, należy w zakresie prawa do poufności kontaktów obrońcy z oskarżonym, zaproponować brzmienie art. 73 k.p.k. w wersji pozostającej w zgodzie z zapisami dyrektywy nr 2013/48/UE, tj. zmierzającej do wyeliminowania aktualnie obowiązujących ograniczeń w zakresie poufności kontaktów podejrzanego i jego obrońcy.** Przeciwnie założenie, co zresztą podkreślił pośrednio Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. akt K 37/11³⁴ byłoby z gruntu założeniem, że adwokat i radca prawny pomimo, iż są przedstawicielami zawodu zaufania publicznego w rozumieniu art. 17 Konstytucji RP, będą podejmowali pozaprawne działania ze szkodą dla prowadzonych postępowań.

³² B. Grabowska-Moroz, *Unijna dyrektywa o prawie dostępu do obrońcy – zadanie dla ustawodawcy, wyzwanie dla sądów*, PS 2019, nr 3, s. 45-59. Podobnie, W. Posnow, D. Czerniak [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 38, 2026, art. 73.

³³ <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=1600> (dostęp: 16.07.2026 r.).

³⁴ Wyrok TK z 11.12.2012 r., K 37/11, OTK-A 2012, nr 11, poz. 133.

Mając na uwadze powyższe racje, stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich³⁵, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o dokonanie analizy wskazanych w wystąpieniu problemów i rozważenie zainicjowania stosownych działań legislacyjnych. Będę także wdzięczny za poinformowanie o stanowisku Pana Ministra zajęтым w tej materii.

Z wyrazami szacunku

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

³⁵ Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 z późn. zm.; dalej: u.RPO).